

Kunnskapsdepartementet

Høringsnotat

**Forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte for ny forsøksordning med et eget
videreutdanningsstipend for fagarbeidere**

Januar 2021

1. Innledning

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til en ny forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte for en ny forsøksordning med et eget videreutdanningsstipend for fagarbeidere. Med fagarbeidere menes personer som har fag- eller svennebrev som høyeste fullførte utdanning.

2. Bakgrunn

Ett av målene med kompetansereformen er å få flere til å investere i sin egen kompetanseutvikling, jf. [Meld St. 14 \(2019–2020\) Kompetansereformen «Lære hele livet»](#). Regjeringen opprettet i 2020 *Kompetanseprogrammet* for å samordne og styrke sentrale virkemidler i reformen. Dette programmet forvaltes av Kompetanse Norge og består av tre programområder hvorav det ene er utprøving av insentivordninger for livslang læring. For å skaffe kunnskap om hvorvidt økonomiske insentiver bidrar til livslang læring og deltakelse i utdanning, har Kunnskapsdepartementet gitt Kompetanse Norge i oppdrag å prøve ut en ordning med stipend for fagarbeidere som tar videreutdanning. Målet med utprøvingen er å få kunnskap om hvordan økonomiske insentiver kan påvirke deltagelse i videreutdanning for fagarbeidere og om det har betydning for tilknytningen til arbeidsmarkedet.

Ifølge etter- og videreutdanningsutvalget (NOU 2019: 12) deltar personer som har videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning mindre i videreutdanning, sammenlignet med personer med høyere utdanningsnivå. Det anslås at det i dag er kun 1-2 % av personer med videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning, i aldersgruppa 30-57 år, som deltar i videreutdanning. Andelen sysselsatte med yrkesfaglig videregående faller relativt tidlig i yrkeskarrieren sammenlignet med personer med annen utdanningsbakgrunn (Meldt. St. 14 Kompetansereformen *Lære hele livet*). Det er et stort behov for yrkesfaglig kompetanse nå og i tiden fremover, og derfor har Kunnskapsdepartementet valgt å prioritere utprøving med videreutdanningsstipend for fagarbeidere.

Basert på omtalen i meldingen har Kunnskapsdepartementet besluttet at utprøvingen skal gjennomføres som et randomisert kontrollert forsøk. Et randomisert forsøk er basert på et «tilfeldig utvalg» hvor, i dette tilfellet, noen blir trukket ut til å få informasjon om videreutdanning for fagarbeidere og tilbud om et stipend, mens en annen gruppe kun får informasjon om videreutdanning. En tredje gruppe får ingen informasjon og benyttes som en kontrollgruppe. Randomiseringen er dermed helt essensiell for at det skal være mulig å måle effekter.

Utprøvingen vil bli gjennomført med bistand fra et forskningsmiljø, og Kompetanse Norge har inngått avtale med Frischsenteret og Fafo. Det skal gjennomføres en pilot i studieåret 2021–2022. Selve utprøvingen med et større antall deltakere skal gjennomføres i studieåret 2022–2023. For at forsøket i størst mulig grad skal tilsvare en faktisk stipendordning til personer som tar utdanning, skal stipendet utbetales av Lånekassen. Det vil øke overføringsverdien av resultatene fra forsøket til utvikling av en faktisk stipendordning. I dette ligger det også en antakelse om at det er Lånekassen som vil bli framtidig utbetaler av et slikt stipend dersom ordningen blir permanent.

Kompetanse Norge har, etter innspill fra Lånekassen, Fafo og Frischsenteret, valgt å utforme forsøksordningen på samme måte som utdanningsstipendet som utbetales via Lånekassen. Når man søker utdanningsstipend, blir dette først utbetalt som et lån, som deretter gjøres om til utdanningsstipend når man har fullført og bestått utdanningen. Hele lånet vil bli gjort om til utdanningsstipend dersom fagarbeideren består hele utdanningen. Dersom fagarbeideren består halvparten av utdanningen vil 50 prosent av lånet bli gjort om til utdanningsstipend. For at

Lånekassen skal kunne utbetale lånet, må vilkårene for å få lån som kan gjøres om til utdanningsstipend være hjemlet i en egen forskrift til utdanningsstøtteloven, på samme måte som for annen utdanningsstøtte. Det understrekes at utdanningsstøtteloven ikke er til hinder for at det gjennomføres slike randomiserte forsøk. Det er foretatt en uavhengig juridisk vurdering av de forvaltningsrettslige aspektene ved utprøvingen. Vurderingen konkluderer med at utprøvingen ikke innebærer en innskrenking av noens rettigheter, men snarere bidrar til at flere får mulighet til å ta videreutdanning.

Ordningen skal omfatte utvalgte fagarbeidere som er 30–57 år, både de som er og de som ikke er i jobb, og som fyller øvrige vilkår for rett til lån og stipend fra Lånekassen etter forskrift om utdanningsstøtte. Utvalget plukkes ut av Statistisk Sentralbyrå (SSB) gjennom et randomisert utvalg, basert på kriterier fastsatt av Frischsenteret og Fafo. Lånet vil bli gitt ut fra antall studiepoeng eller tilsvarende som fagarbeideren skal ta. Lånet utbetales til personer som oppfyller de øvrige vilkårene for rett til lån og stipend fra Lånekassen, men følgende unntak gjelder for de som får lånet:

- Lånet vil ikke bli gjort om til foreldrestipend for fagarbeidere som får eller adopterer barn.
- I forbindelse med omgjøring til utdanningsstipend vil lånet ikke bli behovsprøvd mot fagarbeiderens person- og kapitalinntekt, trygde- eller pensjonsytelser eller formue. Det vil heller ikke bli behovsprøvd mot eventuell ektefelles formue.
- Lånet vil bli gjort om til utdanningsstipend uavhengig av fagarbeiderens bosituasjon.

De aktuelle fagarbeiderne vil også ha rett til å søke om ordinære lån og stipend i Lånekassen i tillegg til det nye stipendet for fagarbeidere. Annen utdanningsstøtte beregnes etter de ordinære reglene for lån og stipend fra Lånekassen, jf. forskrift 15. april 2020 nr. 798 om utdanningsstøtte. Dersom fagarbeideren også søker om andre lån og stipend i Lånekassen, inngår stipendperioden i den totale tidsrammen søkeren har rett til lån og stipend etter forskrift om utdanningsstøtte § 70. Hvis fagarbeideren velger å bare benytte seg av det nye lånet (som gir rett til full omgjøring til utdanningsstipend) i denne forsøksordningen, regnes perioden med fagarbeiderstipend ikke med i det samlede antallet år den enkelte har rett til lån og stipend fra Lånekassen.

Departementet kan tidligst i 2024 vurdere om ordningen skal bli permanent.

3. Departementets vurderinger og forslag

Kunnskapsdepartementet legger med dette frem forslag til en ny forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte for en utprøving av videreutdanningsstipend for en utvalgt gruppe fagarbeidere. Utprøvingen er utformet slik Kompetanse Norge med bistand fra forskere og Lånekassen har vurdert at ordningen bør se ut. Departementet legger til grunn at forsøket gjennomføres innenfor øvrige gjeldende regler og innenfor de økonomiske rammene som er gitt, og at ingen av deltakerne mister andre rettigheter de måtte ha til utdanningsstøtte som følge av deltakelsen i forsøket.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om å prøve ut en ordning med stipend for fagarbeidere har budsjettmessige konsekvenser. Dette omhandler både utbetaling av lån og stipend, og systemutvikling- og driftskostnader hos Lånekassen og Kompetanse Norge. Det omfatter også kostnader til forskningsmiljøene som har vunnet anbudet med å vurdere effekten av forsøket. Utprøvingen finansieres gjennom Kompetanseprogrammet, og forsøksordningen er avgrenset ved at den er budsjettstyrt, og ikke rettighetsbasert.

Utkast til forskrift

Forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte som følge av forsøksordning med stipend til fagarbeidere

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet dd.mm.2021 med hjemmel i lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven) § 5

§ 1 Virkeområde og formål

Forskriften gjelder søkere som er omfattet av forskrift 15. april 2020 nr. 798 om utdanningsstøtte og som omfattes av forsøksordning med stipend for fagarbeidere.

§ 2 Anvendelse

Vilkårene i forskrift 15. april 2020 nr. 798 om utdanningsstøtte gjelder med de tilpasningene som følger av denne forskriften.

§ 3 Lån og stipend til fagarbeidere

En søker som omfattes av forsøksordning for fagarbeidere, og som tar yrkesfaglig videregående opplæring, fagskoleutdanning eller universitets- og høyskoleutdanning i Norge, kan ha rett til et tilleggsloan på inntil x kr.

Hele lånet gjøres om til utdanningsstipend etter samme vilkår som for omgjøring av basislån etter forskrift om utdanningsstøtte kapittel 11. Lånet blir gjort om til stipend uavhengig av om søkeren bor sammen med foreldrene, jf. forskrift om utdanningsstøtte § 74. Antall beståtte studiepoeng eller tilsvarende avgjør hvor stor del av lånet som blir gjort om til utdanningsstipend.

For søkere som ikke samtidig søker om andre lån og stipend i Lånekassen, inngår stipendperioden ikke i den totale tidsrammen søkeren har rett til lån og stipend etter forskrift om utdanningsstøtte § 70.

Lånet kan ikke gjøres om til foreldrestipend etter forskrift om utdanningsstøtte § 36.

Utdanningsstipendet vil ikke bli behovsprøvd etter forskrift om utdanningsstøtte kapittel 12.

Lånekassen kan, dersom de ser behov for det, sette en egen søknadsfrist for dette lånet.

§ 4 Ikrafttredelse og varighet

Forskriften trer i kraft fra x.x 2021.

Forskriften gjelder til 15. august 2023.